

Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 t/m 2022

De ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen die hebben meegedacht over de notitie, van links naar rechts:

1. Johannes, 55 jaar, enthousiast vrijwilliger op het TT circuit en wil daar graag assistent post leider worden. Doet mee aan het Swoesj project (pilot bij het Taalhuis, combinatie ipad vaardigheden en taalvaardigheden) en bij het Drenthe College volgt hij de lessen basisvaardigheden;
2. Silvia, 22 jaar, komt vanuit het praktijkonderwijs. Werkt als facilitair medewerker bij een zorginstelling. Wil graag starten met de opleiding Helpende niveau 2. Volgt cursus basisvaardigheden bij het Drenthe College;
3. Alice, 40 jaar. Werkt met veel plezier bij iWerk. Spijkt haar basisvaardigheden bij op het Drenthe College maar gaat binnenkort misschien verder bij het Taalhuis;
4. Ankie Benjamins, coördinator Taalhuis Assen.

1. Inleiding

Veel mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en rekenen, lijken zich vaak prima te redden. Een partner of familielid helpt ze met de dagelijkse dingen. Daarmee hebben ze alles goed geregeld. Tenminste zo lang als het duurt. Want wat als een partner of familielid wegvalt? En wat als hun werkgever van ze verwacht dat ze een formulier kunnen invullen? Op zulke momenten blijken de oplossingen erg kwetsbaar te zijn. Dat is althans de ervaring van mensen die in deze situatie gezeten hebben en die meegedacht hebben over deze vervolgaanpak laaggeletterdheid Assen. De aanpak is erop gericht om meer mensen te bereiken. Mensen die kwetsbaar zijn of niet goed mee kunnen doen omdat ze moeite hebben met lezen, schrijven en rekenen of digitale vaardigheden. Met alle risico's van dien. Schulden, armoede,

eenzaamheid en niet aan werk kunnen komen. Maar ook voor de mensen die kwetsbaar zijn omdat de hulp die ze hebben van de een op de andere dag kan wegvallen. *'Dan komt er een muur om je heen te staan, waar je zelf niet doorheen komt.'* Dat is de ervaring van één van de mensen die hebben meegedacht. Zijn ervaring en die van anderen is verwerkt in de tekst van deze aanpak.

Deze aanpak bouwt verder op de goede resultaten die de afgelopen jaren bereikt zijn. We versterken de goede ervaringen die we in de praktijk hebben. Zo gaan we verder met het Taalhuis. En op een aantal punten doen we aanpassingen, om specifieke groepen te bereiken en het makkelijker te maken aan de slag te gaan met lezen, schrijven en rekenen.

2. Laaggeletterdheid in Assen, visie, doelgroep

In Assen zijn zo'n 7.300 mensen laaggeletterd. Oftewel: Zij beschikken niet over voldoende basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen, digitale vaardigheden) om zelfredzaam te zijn in de samenleving. De mensen om wie het gaat vinden daarin met name begrip lezend belangrijk. 'Ken je lezen of ken je het niet? Begrijp je het wel of niet.' Dit citaat geeft aan dat het volgens hen begint met begrip lezend. De andere vaardigheden komen daarna wel. Van die 7.300 Assenaren zijn naar

Kader 1

Wat is laaggeletterdheid?

- Je bent laaggeletterd als je niet voldoende basisvaardigheden hebt (lezen, schrijven, rekenen, digitale vaardigheden) om mee te kunnen doen (redzaam te zijn). Het is bijvoorbeeld lastig om je kind voor te lezen, een bijsluiter van een medicijn te begrijpen, online te solliciteren, whatsapp te gebruiken, belangrijke brieven te begrijpen of geldzaken te regelen.
- Voor het onderdeel taal ben je laaggeletterd als je niveau lager is dan 2F (eind VMBO/ MBO 3, referentiekader Meijerink).
- Dit is niet hetzelfde als analfabeet zijn, dan ben je in je eigen taal nog volledig onbekend met het alfabet.
- Laaggeletterdheid is ook niet hetzelfde als dyslexie (minder goed kunnen lezen doordat je hersenen anders werken) maar kan daar wel aan bijdragen.

schatting 4.400 mensen tussen de 15 en 65 jaar. Ongeveer 3.000 ouderen in Assen zijn laaggeletterd¹. Daarmee is het aantal laaggeletterden in Assen iets lager dan het gemiddelde in Nederland. De meeste van hen wonen in Noorderpark, Assen Oost,

Assen Centrum, Lariks en Pittelo. Dit kwam naar voren uit onze analyse van risicogroepen per wijk.

Bijlage 1. Samenvatting onderzoek

Kader 2

Laaggeletterdheid in Nederland

- Zo'n 1,3 miljoen volwassen Nederlanders tussen de 15 en 65 jaar hebben moeite met taal (onder niveau '2F' = eind VMBO/MBO3) of met taal én rekenen. Vaak hebben zij ook weinig digitale vaardigheden.
- Er wordt ook wel een landelijk aantal van 2,5 miljoen genoemd. In dit getal zijn ook de 65+'ers meegenomen en tellen ook de mensen mee die alleen moeite hebben met rekenen.
- Laaggeletterdheid komt voor in allerlei groepen:
 - 42,3% van de mensen die de basisschool niet hebben afgerond;
 - 19% van de volwassenen met een praktijkschool of speciaal onderwijs diploma;
 - 16,2% van de werklozen;
 - meer dan 50% is autochtoon.

Bron: PIAAC onderzoek 2013, St. Lezen en schrijven www.lezenenschrijven.nl

Er zijn grote verschillen tussen laaggeletterden, die zich onder andere kenmerken door verschillen in kennis, leervraag en interesse. Sommigen hebben moeite met leren en school. Bijvoorbeeld als ze vroeger gepest zijn of moeilijk mee konden komen. En dan zijn er ook steeds meer anderstaligen die pas later Nederlands geleerd hebben. Iedere laaggeletterde heeft zijn eigen geschiedenis en verhaal. Ook leerstijlen lopen uiteen. De één leert het liefst één

op één met een vrijwilliger. Een ander zit liever in een klas met een docent. 'Voor mij geen school meer, liever een vrijwilliger.' Deze aanpak houdt zo goed mogelijk rekening met al deze verschillen.

Problemen met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden staan vaak niet op zich zelf. Wie de post niet opent omdat hij de inhoud toch niet begrijpt, heeft opeens de deurwaarder voor de deur staan. Veel mensen hebben dan ook te maken met armoede en schulden. Dat vraagt om een bredere aanpak. 'Niet alleen lezen en schrijven, maar ook hoe je met geld kunt omgaan en dat je niet op al die mooie aanbiedingen moet ingaan. Toen mijn partner wegviel, had ik binnen de kortste keren een grote schuld.'

1 10% van alle 15-65 jarigen in Assen (totaal: 43.702) op 01-02-2020. Voor de groep 65 jaar en ouder kunnen we landelijk uitgaan van 21% laaggeletterdheid, dit zijn voor Assen 2924 mensen. Mensen met een ernstige leerbeperking vallen buiten het onderzoek. Bron: ROA/Etil research group/ ECBO

Kader 3

Iedereen moet mee kunnen doen aan de samenleving. We zorgen er daarom voor dat iedereen een mogelijkheid heeft om zijn basisvaardigheden te vergroten. Dat zorgt voor meer (gelijke) kansen om mee te doen en actief te zijn. En dat mensen zich gezien en belangrijk voelen. Dit sluit aan bij de ideeën over positieve gezondheid van Machteld Huber. Deze zijn ook terug te vinden in de kadernota sociaal domein. *'Dat je een keer in de week naar school gaat, is gewoon ook fijn om te doen. Bovendien moet je bezig blijven met lezen en schrijven. Anders zakt het zo weer weg'*, aldus een van de deelnemers.

We richten ons bij de werving op (jong) volwassenen die nu te weinig vaardigheden hebben om het zelf te redden in de samenleving. Het zijn inwoners die graag vooruit willen en meer zelfstandig willen leven. We hebben daarbinnen extra

aandacht voor drie subgroepen: mensen die kampen met armoede, schulden én laaggeletterdheid, laagtaalvaardige ouders en jongeren met lage basisvaardigheden.

model positieve gezondheid Machteld Huber

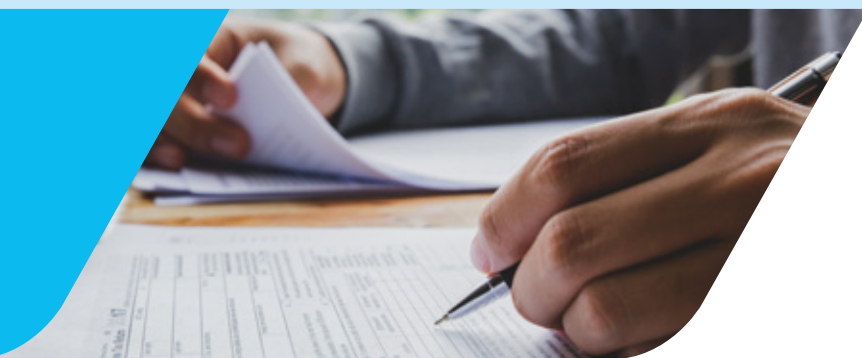
Doelgroep van de Asser aanpak laaggeletterdheid

- Alle (jong)volwassenen die actiever aan de samenleving willen meedoen maar hiervoor niet genoeg basisvaardigheden hebben (lezen, schrijven, rekenen, digitale vaardigheden). Het gaat zowel om mensen met Nederlands als moedertaal als mensen uit het buitenland
- Analfabeten vallen buiten de doelgroep.

De Kerngroep Laaggeletterdheid bestaat uit:

3. Resultaten tot nu toe

We begonnen drie jaar geleden met de 'Taalaanpak 2017' als aanvulling op de wettelijke taken van de gemeente. Daarmee wilden we indertijd het aantal laaggeletterden met 150 per jaar verminderen.

Onderdeel van deze aanpak zijn de cursussen basisvaardigheden. Deze bieden we aan binnen de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) (een wettelijke, gemeentelijke taak). Het Drenthe College voert dit uit. Maar we doen meer:

- het Taalhuis in de bibliotheek is sinds mei 2017 de plek waar laaggeletterden terecht kunnen met vragen of wanneer ze aan de slag willen met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. In het Taalhuis werkt een taalhuiscoördinator. Zij adviseert en kan verwijzen naar passende trajecten;
- het Taalhuis verzorgt ook zelf taaltrajecten, met behulp van vrijwilligers. We hebben daarmee extra aanbod gecreëerd naast de WEB cursussen;

Kader 4

Wettelijke taak op grond van de WEB

- Vanuit de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) heeft de gemeente Assen de wettelijke taak om voor inwoners vanaf 18 jaar een aanbod volwasseneneducatie te organiseren gericht op het verbeteren van hun Nederlandse taal-, reken- en digitale vaardigheden om hiermee te bevorderen dat zij optimaal kunnen meedoen in de samenleving. We krijgen hiervoor middelen van het Rijk (via de arbeidsmarktregio Groningen). Het is de basis van onze aanpak laaggeletterdheid.

Kader 5

WEB trajecten of Taalhuistrajecten: voor elk wat wils

- De WEB trajecten bij het Drenthe College vinden plaats in een groep, in een schoolse opzet, met een gekwalificeerde docent en erkende leermethoden. De deelnemer sluit vooraf een onderwijsovereenkomst en ontvangt na afronding een certificaat of diploma;
- De Taalhuistrajecten zijn laagdrempeliger. Vrijwilligers ondersteunen deelnemers 1 op 1, op basis van speciaal ontwikkeld les materiaal van de St. Lezen en Schrijven.
- Bij beide soorten is het uitgangspunt 'taal als middel' om een persoonlijke doel te bereiken.

- het Taalhuis verzorgt trainingen 'herkennen en doorverwijzen' aan partners zodat deze actief laaggeletterden kunnen signaleren en toe leiden;
- er is een netwerk van partners gevormd. Zij werken samen aan de uitvoering en verdere ontwikkeling van de aanpak.

Eind 2017 stelde de gemeenteraad aanvullend middelen beschikbaar voor 2018 en 2019. Het ging om 75.000 euro per jaar uit de experimenteermiddelen sociaal domein. Deze middelen konden we vrij besteden. Dat gaf de mogelijkheid extra in te zetten op meer uren voor de taalhuiscoördinator, het uitbouwen van een netwerk en het borgen van ontwikkelde werkwijzen en experimenteren met nieuwe werkwijzen. Mede dankzij deze aanvullende inzet hebben we onze plannen kunnen realiseren. Verschillende professionals en organisaties zijn nu beter in staat om laaggeletterdheid te herkennen, door te

verwijzen en scholing te verzorgen. Het Taalhuis is daarin de spil waar alles om draait. Een schematische weergave van de aanpak vindt u in

Bijlage 2 Schema Asser Aanpak Laaggeletterdheid.

Sinds 2017 zijn 336 nieuwe deelnemers gestart met een traject (WEB + Taalhuis). Voor het deel WEB trajecten zitten in dit getal ook deelnemers die zijn gestart in 2016. Met name anderstaligen weten het Taalhuis goed te vinden. Zij willen graag leren. Organisaties die hen ondersteunen maken graag gebruik van alle mogelijkheden.

Uit Drents onderzoek blijkt dat trajecten goede resultaten opleveren: 80% van de deelnemers geeft aan taal beter toe te kunnen passen in het dagelijks leven. En 65% geeft aan meer zelfvertrouwen te hebben. 'Je kunt een beter leven krijgen, daarom moet je het doen.' Het thema laaggeletterdheid staat in Assen op de kaart.

Zie Bijlage 3 cijfers van de aanpak in de periode 2017 t/m 2019.

De aanpak heeft in 3 jaar (2017, 2018 en 2019) rond de € 700.000,- gekost. Dit bedrag bestaat voor het grootste deel uit de geoormerkte rijksmiddelen WEB (€ 585.000). Voor het overige deel gaat het om aanvullende, lokale experimenteermiddelen sociaal domein: van de voor 2018 en 2019 beschikbare € 150.000,- is € 110.000,- ingezet. De start van de uitvoering kostte meer tijd waardoor het geld pas later nodig was. Dit had voornamelijk te maken met het werven van de tweede taalhuiscoördinator. Het restant is teruggevloeid naar de algemene middelen.

Zie voor de financiële terugblik bijlage 5.

Kader 6

Over de meetbaarheid van vermindering laaggeletterdheid

Hierin zien we de volgende problemen:

- Het landelijke onderzoek, dat de basis is voor de schattingen per gemeente wordt maar eens per tien jaar uitgevoerd (PIAAC onderzoek);
- Het is geen statische groep (per gemeente verschillend afhankelijk van demografische factoren als vergrijzing en de instroom van nieuwe NT2'ers)
- Mensen zijn formeel niet meer laaggeletterd als ze taalniveau 2F hebben bereikt. Dit niveau is voor velen niet haalbaar. Als we het aantal laaggeletterden alleen afmeten aan dit niveau zal het aantal nauwelijks dalen, ondanks de taaltrajecten die mensen volgen. Dit terwijl taaltrajecten wel degelijk een positieve impact hebben, zoals meer zelfvertrouwen met taal.

Als we de investering van € 700.000,- koppelen aan het totaal aantal gestarte trajecten van 336 (uitgevoerd door zowel Drenthe College als Taalhuis) komen we op gemiddelde kosten per persoon van ongeveer € 2100,-. Dit wijkt niet af van de rest van het land.

We zijn tevreden over deze resultaten. We lopen in de pas met andere gemeenten. Onze lokale en provinciale samenwerking is sterk. We hebben een actieve kerngroep en werkgroep.

Maar we zijn er nog niet:

- We bereiken nog te weinig mensen met Nederlands als moedertaal (NT1) en werkende laaggeletterden;
- Andere organisaties die kunnen doorverwijzen weten het Taalhuis nog onvoldoende te vinden;
- De toegankelijkheid via spreekuren van het Taalhuis op locatie is nog niet optimaal.

De aantallen zijn fors en de verschillen tussen mensen die moeite hebben met lezen en schrijven zijn groot. En ook de problematiek is te divers voor een vertaling in één cijfermatige doelstelling. We kiezen er dan ook niet meer voor om te werken met maar één streefgetal (zoals in de vorige notitie). Voor de komende periode zullen we voor meerdere groepen kwantitatief rapporteren over bereikte aantallen en daarnaast informatie geven over impact en ervaring.

Zie voor de beoogde resultaten van de vervolgaanpak 2020 t/m 2022 bijlage 4.

4. Hoe verder de komende periode? Strategie, doelen, resultaten

De aanpak van laaggeletterdheid is een kwestie van lange adem. Er zijn veel laaggeletterden in Assen die we nog niet goed weten te bereiken. Dit zijn vooral de laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Taboe en schaamte spelen hierbij een rol. Ook kunnen mensen zich lang op alternatieve manieren redden (de 'trukendoos' zoals één van de ervaringsdeskundigen dit noemt'). *'Je moet eerst tegen een muur oplopen'*.

De mensen met een andere moedertaal dan Nederlands weten het Taalhuis en het aanbod gelukkig al goed te vinden. In de vervolgaanpak staan dan ook twee doelen centraal. Ten eerste willen we meer laaggeletterden met Nederlands als moedertaal bereiken met een passend aanbod. Om deze groep te bereiken gaan we 'outreaching' te werk. Voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven moet het makkelijker worden om van onze dienstverlening gebruik te maken. Dat doen we door gebruik van eenvoudige taal. Het Taalhuis blijft belangrijk in onze aanpak. Het Taalhuis is de verbindende factor voor organisaties die als eerste in gesprek zijn met inwoners over problemen op het terrein van werk, welzijn en gezondheid en werkgevers en treedt actief naar buiten. Voor de komende periode voeren we de volgende verbeteringen door:

Goede afspraken

- Voor het signaleren van laaggeletterden breiden we de samenwerking uit met nieuwe partners. Daarbij denken we aan GGD Drenthe, huisartsen, scholen, zorgaanbieders, maatschappelijke opvang en UWV. *'Als een vertrouwd iemand het tegen je zegt, neem je het eerder aan.'*
- Om meer werkende laaggeletterden te bereiken betrekken we werkgevers. Dat doen we in eerste instantie via acties gericht op bewustwording. Op basis van de resultaten bepalen we de eventuele vervolginzet. Draagvlak bij werkgevers

is een voorwaarde. Het stimuleren van laaggeletterden via de werkgever kan effectief zijn. *'Mijn werkgever heeft mij op de cursus bij het Drenthe College gewezen. Door met lezen en schrijven aan de slag te gaan, kan ik hopelijk een nieuwe stap zetten en als verzorgende aan het werk.'*

- Huisartsen kunnen actief verwijzen naar het aanbod basisvaardigheden. Dit kan onderdeel worden van 'welzijn op recept'. Ook sport- buurt- en vrijwilligersverenigingen zien we als vindplaats en verwijzer.
- Met partners die voor de gemeente werken zoals WPDA, GKB en Vaart Welzijn maken we prestatieafspraken over hun bijdrage aan de aanpak van laaggeletterdheid. We willen dat ze continu signaleren en hun klanten door leiden. Hierbij geldt: geen dwang maar drang.
- Als gemeentelijke organisatie signaleren we natuurlijk ook zelf. Als uit klantcontacten blijkt dat iemand moeite heeft met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden, verwijzen we actief naar het Taalhuis. En voor eigen medewerkers nemen we de mogelijkheid hun basisvaardigheden te versterken op in ons personeelsbeleid.
- We vragen cultuur(educatie)organisaties als bibliotheek Assen/ De Nieuwe Kolk, ICO en Podium Zuidhaage om aandacht te hebben voor laaggeletterdheid in reguliere en speciale activiteiten. Zo kunnen ze bijdragen aan bewustwording en bereik van de doelgroep. Dit nemen we mee in de Cultuurvisie.

Wijkgerichter

In Noorderpark, Assen Oost, Assen Centrum, Lariks en Pittelo gaan we de aanpak meer in de wijk organiseren. Want hier wonen de meeste mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en rekenen en digitale vaardigheden. We maken daarbij gebruik van wat er al is in de wijk zoals buurtteam-medewerkers, wijkactiviteiten en de aanpak Mijn buurt Assen. *'Daarmee maak*

je het voor mensen wel een stuk makkelijker.'

Vaart Welzijn neemt dit mee in haar uitvoeringsplan. Sommige laaggeletterde Assenaren gebruiken het Drents dialect als dagelijkse taal. Mogelijk is dit een laagdrempelige ingang om met hen in gesprek te komen.

Drie groepen

Om vooral meer laaggeletterden met Nederlands als moedertaal te bereiken gaan we ons specifiek richten op de volgende drie groepen met elk hun eigen behoefte:

1. Mensen die te maken hebben met armoede en schulden, kampen vaak ook met laaggeletterdheid. Een brede benadering pakt dit soort problemen aan bij de bron;
2. Laagtaalvaardige ouders. Als één van beide ouders laaggeletterd is heeft dat een negatieve invloed op de taalontwikkeling van kinderen. We maken daarom een koppeling met activiteiten voor ouders met kinderen die gebruik maken van de voor- en vroegschoolse educatie.;
3. Jongeren met weinig basisvaardigheden die de overstap maken van school naar vervolgonderwijs/werk/participatie zijn vaak kwetsbaar. We willen hen ondersteunen via 'De Avondschool' en (diplomagerichte) WEB trajecten. Ook hun sociale netwerk is welkom.

Om de groepen te bedienen leggen we de verbinding met de betreffende beleidsterreinen.

Voor elke groep werken we - mét de betrokken organisaties - een aanpak uit. Deze bestaat uit gerichte werving en werkafspraken over ketensamenwerking. Ook kijken we of we met het lesmateriaal kunnen aansluiten bij vragen en interesses van elke groep. We geven dit vorm in geïntegreerde trajecten zoals bijvoorbeeld het programma Voel je goed! (combinatie gezondheidsvaardigheden en taal).

Kader 7

'De Avondschool'

Met het concept 'De avondschool' (lopende pilot) willen we (jong) volwassenen die zich verder willen ontwikkelen, maar niet zo 'van de boeken zijn' verleiden met een laagdrempelig, aantrekkelijk cursusaanbod, bijvoorbeeld het halen van een VCA certificaat (Veiligheid gezondheid en milieu Checklist Aannemers), sollicitatievaardigheden of het theorie examen voor een rijbewijs. In het aanbod is ook direct en indirect aandacht voor basisvaardigheden taal en rekenen. De doelgroep bestaat uit jongeren met een laag opleidingsniveau die de overstap willen maken naar een vervolgopleiding, werk of participatie. Ook de mensen uit hun sociale netwerk zijn welkom. Onder meer Praktijkschool Assen, Voortgezet speciaal onderwijs, de Internationale Schakelklas (ISK) en het RMC kunnen een rol als verwijzer vervullen.

Persoonlijker

Voordat iemand echt aan de slag gaat met zijn basisvaardigheden, moet hij/zij zélf gemotiveerd raken en een persoonlijk doel vinden. *'Door te werken aan mijn taal, kan ik doorgroeien naar assistent postleider.'* Zo'n persoonlijke motivatie maakt het nemen van de stap de moeite waard. Taal is het middel, niet het doel. Ook moet de timing kloppen. Wie stress heeft door allerlei urgente problemen, begint meestal niet aan een traject basisvaardigheden. *'Eerst moet de kop leeg.'* Soms is het nodig specifiek in te zetten op het persoonlijk motiveren en

volgen van een mogelijke kandidaat. Deze persoonlijke aandacht willen we bij een organisatie beleggen. Dat lijkt het best te passen bij de welzijnsorganisatie.

Verder gaan we voor de werving van nieuwe deelnemers ervaringsdeskundigen inzetten. Hun persoonlijke verhaal kan anderen over de streep helpen. *'Dit verhaal zouden ze kunnen vertellen in een wijkcentrum dichtbij de mensen.'* We doen mee aan een landelijke pilot om te komen tot een pool van Asser 'Taalambassadeurs'.

Dekkend aanbod

We zorgen voor een gedifferentieerd aanbod om te werken aan taal, rekenen en digitale vaardigheden, met mogelijkheden voor individueel maatwerk en doorstroom. *'Ik ga stoppen bij het Drenthe College maar misschien verder bij het Taalhuis.'* Het wordt mogelijk om binnen het aanbod basisvaardigheden vanuit WEB middelen een erkend diploma te halen. Het Drenthe College gaat er voor zorgen dat zij deze diploma's mag afgeven. Het aanbod moet met de vraag meegroeien binnen de beschikbare middelen.

Duidelijke rollen

De ketensamenwerking van de organisaties binnen en buiten de Kerngroep kan nog effectiever. Met name een goede doorleiding (warme overdracht). We creëren meer duidelijkheid over ieders rol, expertise, bijdrage en verantwoordelijkheden. Ook maken we concrete werkafspraken over hoe we als partners samen de uitvoering doen. Als gemeente nemen we de regie en sturen we hier stevig op, echter zonder de uitvoering naar ons toe te trekken.

Kwaliteit en resultaten meten

Voor voortgang en resultaten houden we de vinger aan de pols. Alle gemeenten doen mee aan een landelijke monitor die het Rijk momenteel ontwikkelt. Deze monitor gaat over aantallen deelnemers aan de WEB cursussen, hun achtergrond, resultaat (traject afgerond al dan niet

met met diploma of certificaat). Gegevens over de Taalhuistrajecten en andere zaken als niveauverhoging, tevredenheid, arbeidsparticipatie en het wegnemen van sociale drempels zijn optioneel. Om juist zicht te krijgen op de impact van trajecten houden wij ook deze gegevens bij. We onderzoeken de haalbaarheid hiervan. Er komen in 2020 landelijke kwaliteitsnormen voor taalhuizen. We zorgen dat we voldoen aan de eisen.

Niveau 1F

Begrijpelijke taal

Veel mensen begrijpen niet wat de gemeente schrijft of zegt. Zeker mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. *'Lange zinnen en woorden vind ik moeilijk.'* Dat moet en kan beter. Daarom hebben de deelnemers aan de Kerngroep afspraken gemaakt over taal. In hun brieven en folders gebruiken ze gewone en duidelijke taal. Daar hebben ze wel tijd voor nodig. Echt begrijpelijk schrijven is best ingewikkeld. Alle organisaties uit de Kerngroep maken hier werk van. Ook de gemeente Assen doet mee. We sluiten hiervoor aan bij Direct Duidelijk. Dit is een campagne van het Rijk om overheden te adviseren en te ondersteunen bij het gebruik van meer begrijpelijke taal.

*Zie voor onze beoogde resultaten
Bijlage 4 Beoogde resultaten
vervolgaanpak 2020 t/m 2022.*

5. Preventie is zeer belangrijk

Kader 8

Natuurlijk is het voorkomen van lage basisvaardigheden (onder niveau 2F) van groot belang. Het liefst komen er geen nieuwe, jonge laaggeletterden bij. Verschillende partijen werken aan preventie. Dit is langs andere lijnen belegd en daarom niet meegenomen in deze (curatieve) aanpak. Allereerst is de kans op laaggeletterdheid kleiner met goed taal- en rekenonderwijs. Dit is een verantwoordelijkheid van scholen. *‘Dat school je stimuleert is super belangrijk’*. Daarnaast zetten bibliotheek en onderwijs in op leesplezier en leesbevordering. Voor kinderen met risico op een taalachterstand zetten we preventief in op voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en activiteiten om ouderbetrokkenheid te vergroten (beleidsnota Onderwijs-achterstandenbeleid). Ouders die zélf weinig taalvaardig zijn vormen binnen deze vervolgaanpak laaggeletterdheid zoals gezegd een aparte aandachtsgroep.

Basisvaardigheden in het onderwijs

Voor het onderwijs zien we vooral een essentiële rol in preventie: goed taal en rekenonderwijs om leerlingen een goede basis te geven. De vraag is: lukt dit voldoende? Uit een recente meting van het zgh. PISA-onderzoek blijkt dat het percentage 15-jarigen dat voor leesvaardigheid ‘onvoldoende geletterd’ scoort is gestegen van 18% in 2015 naar 24% in 2018.

https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor//Resultaten_PISA_2018_in_vogelvlucht.pdf

Hoe scoren kinderen in Assen? Onderstaande tabel laat het percentage kinderen zien dat bij het verlaten van de basisschool in groep 8 nog niet het minimale referentieniveau ‘1F’ heeft gehaald.

Naast het minimale referentieniveau ‘1F’ hanteert de onderwijsinspectie ook een hogere streefwaarde (1S/2F). 96% van de Asser basisscholen haalt dit hogere streefniveau.

Nb. de prestaties kunnen niet los gezien worden van de leerlingpopulatie van de school. Meer informatie is te vinden op de website van de Drentse Onderwijsmonitor.

Binnen het onderwijs behoren lezen schrijven en rekenen tot de kerndoelen. Het lukt eigenlijk iedereen wel om technisch te leren

lezen, zelfs met lage intelligentie. Begrijpend lezen is lastiger, maar lukt binnen het basisonderwijs meestal ook nog wel. De grootste uitdaging is om op het voortgezet onderwijs de leesvaardigheden te onderhouden (‘use it or lose it’). Jongeren houden steeds minder van lezen, 60% geeft aan alleen te lezen als het moet bijvoorbeeld voor schoolopdrachten. Ook gaat het maximaal haalbare niveau een rol spelen, vooral op de lagere niveaus als Praktijkonderwijs en VMBO basis beroepsgerichte leerweg.

Voor het voortgezet onderwijs zijn op Asser niveau geen cijfers beschikbaar. VO scholen zijn wel verplicht het referentieniveau taal en rekenen in kaart te brengen. Ze kunnen dan evt. hun lesaanbod hierop aanpassen of leerlingen indelen in groepen die meer of minder achterstand hebben op een bepaald vlak. Daar maken scholen hun eigen keuze in.

Resultaten en kwaliteit van taal- en rekenonderwijs zijn een zaak van schoolbesturen en inspectie. Het thema heeft de afgelopen jaren extra veel aandacht gekregen, ook vanuit de Drentse onderwijsmonitor en de Regiegroep Drentse Onderwijskwaliteit. Als gemeente Assen bespreken we het onderwerp in het kader van onze reguliere overleggen met het onderwijs.

	taalvaardigheid	leesvaardigheid	rekenen
Assen	4%	2%	7%

Bron: Drentse Onderwijsmonitor, cijfers 2018-2019 <https://trendbureau.drenthe.nl/drentse-onderwijsmonitor/>

6. Verbinding met bredere kaders

De aanpak van laaggeletterdheid vindt ook plaats op landelijk en regionaal niveau. Het Rijk gaat haar beleid de komende vier jaar intensiveren waarbij ze aangeeft dat effecten vooral moeten komen van effectieve aanpakken in gemeenten. Regionaal hebben we te maken met de kaders van de arbeidsmarktregio Groningen. We zijn ook actief lid van het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe. Bij alles kijken we wat we kunnen benutten voor onze lokale aanpak. Bijvoorbeeld de mediacampagne om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen van het Bondgenootschap dit najaar.

Kader 9

Landelijke aanpak Laaggeletterdheid

De ministeries van OCW, VWS, BZK en SZW en de VNG hebben bestuurlijke afspraken gemaakt voor een extra impuls voor de aanpak van laaggeletterdheid. Onder het motto 'Samen aan de slag voor een vaardig Nederland' hebben ze voor 2020-2024 de volgende doelen geformuleerd (vervolgaanpak 'tel mee met taal'):

1. Alle arbeidsmarktregio's kennen een effectieve laaggeletterdheid aanpak met:
 - verbinding naar diverse reguliere gemeentelijke beleidsterreinen ;
 - een duurzame lokale infrastructuur voor werving, toeleiding, scholing en terugkomactiviteiten;
 - goede monitoring van resultaten;
2. Elke arbeidsmarktregio heeft een kwalitatief goed educatieaanbod;
3. Er worden aantoonbaar meer laaggeletterden met Nederlands als moedertaal bereikt.

Dit alles gebeurt onder regie van de centrumgemeente van de arbeidsmarktregio en wordt door het rijk gefaciliteerd met nieuwe (deels nog te ontwikkelen) beleidsinstrumenten. Zoals een Regionaal programma laaggeletterdheid per arbeidsmarktregio, monitorsysteem, kwaliteitsimpuls, doelgroepenanalyse, handreiking inkoop en subsidie, expertisecentrum. Bovenop de reguliere WEB middelen ontvangen de arbeidsmarktregio's voor hun regierol een aanvullend bedrag.

Kader 10

Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe

Assen is actief lid van Het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe. Dit bestaat sinds 2015 en is een van de grootste in Nederland. Eric van Oosterhout, burgemeester van Emmen, is de voorzitter. Momenteel zijn er zo'n 80 deelnemende organisaties vanuit overheid, zorg en bedrijfsleven. Alle bondgenoten hebben getekend om vier acties uit te voeren:

- A. Laaggeletterdheid herkennen en doorverwijzen naar een lees- en schrijfcursus;
- B. Hun eigen communicatie waar mogelijk te vereenvoudigen;
- C. Het onderwerp bespreekbaar te maken en lezen en schrijven te bevorderen;
- D. Een bijdrage leveren aan het bondgenootschap.

Hun gezamenlijke doelstelling: Het aantal laaggeletterden in de provincie Drenthe structureel verminderen.

De bondgenoten ontmoeten elkaar vier keer per jaar om ontwikkelingen te bespreken en aansluiting te houden. Het bondgenootschap loopt voorop wat betreft investeren in kennis over laaggeletterdheid. De Universiteit van Maastricht doet momenteel een breed onderzoek naar de omvang en aanpak van laaggeletterdheid en de impact daarvan voor de doelgroep in Drenthe.

7. Financiën

De kosten van dit voorstel zijn geraamd op € 286.500,- per jaar (excl pilot ervaringsdeskundigen). Dekking komt voor het grootste deel uit de rijksbijdrage voor volwasseneneducatie (WEB), deze bedraagt naar verwachting € 211.500,- per jaar (deze meerjarenraming is gebaseerd op de toekenningsbeschikking 2020 van DUO). Aanvullend hierop investeren we uit lokale middelen:

Voor 2020: € 53.140,- (een lager bedrag dan voor 2021 en 2022 omdat er voor 2020 nog een deel experimenteermiddelen sociaal domein doorloopt) en voor 2021 en 2022: elk € 75.000,- .

Hiervoor hebben we dekking gevonden in het onderwijsachterstanden budget.

Zie Bijlage 5 voor de volledige meerjarenbegroting 2020 t/m 2022.

8. Toe naar een integrale aanpak

Tot slot

Deze beleidsnotitie is wat ons betreft een tijdelijke paraplu voor drie jaar (2020, 2021 en 2022). Laaggeletterdheid is bij uitstek een onderwerp dat zich leent voor een integrale aanpak. We streven ernaar de aanpak verder in te bedden in de reguliere beleidsterreinen. Met tussentijdse rapportages monitoren we voortgang en resultaten.

Bijlagen

Bijlage 1	Samenvatting onderzoek laaggeletterdheid in wijken van Assen
Bijlage 2	Schema Asser Aanpak Laaggeletterdheid
Bijlage 3	Cijfers aanpak 2017 t/m 2019
Bijlage 4	Beoogde resultaten vervolgaanpak 2020 t/m 2022
Bijlage 5	Financiële terugblik en meerjarenbegroting vervolgaanpak 2020 t/m 2022

Bijlage 1 Samenvatting onderzoek laaggeletterdheid in wijken van Assen

In het voorjaar van 2019 heeft CMO Stamm/Trendbureau Drenthe onderzoek gedaan naar de mate waarin laaggeletterdheid voorkomt in de Asser wijken. Laaggeletterdheid is niet één op één uit de systemen te halen. Wel is bekend welke andere kenmerken samenhangen met laaggeletterdheidsfactoren.

Het gaat om de volgende 9 risicofactoren:

1. Leeftijd (boven de 45 jaar meer kans op laaggeletterdheid)
2. Geslacht (vrouwen wat meer kans dan mannen)
3. Herkomstgroepering (niet-westerse achtergrond hogere kans)

4. Opleidingsniveau (laag niveau meer kans)
5. Arbeidssector
6. Arbeidsmarktstatus (sociale zekerheid)
7. Armoede (inkomen huishouden)
8. Contact/consultatie huisarts
9. Schulden

Onderzocht is hoe de wijken van Assen scoren op de verschillende risicofactoren. De aanname is dat op plekken waar meer risicofactoren samenkomen, meer laaggeletterdheid zal voorkomen en dus een gericht beleid (op bepaalde subgroepen) nuttig zal zijn.

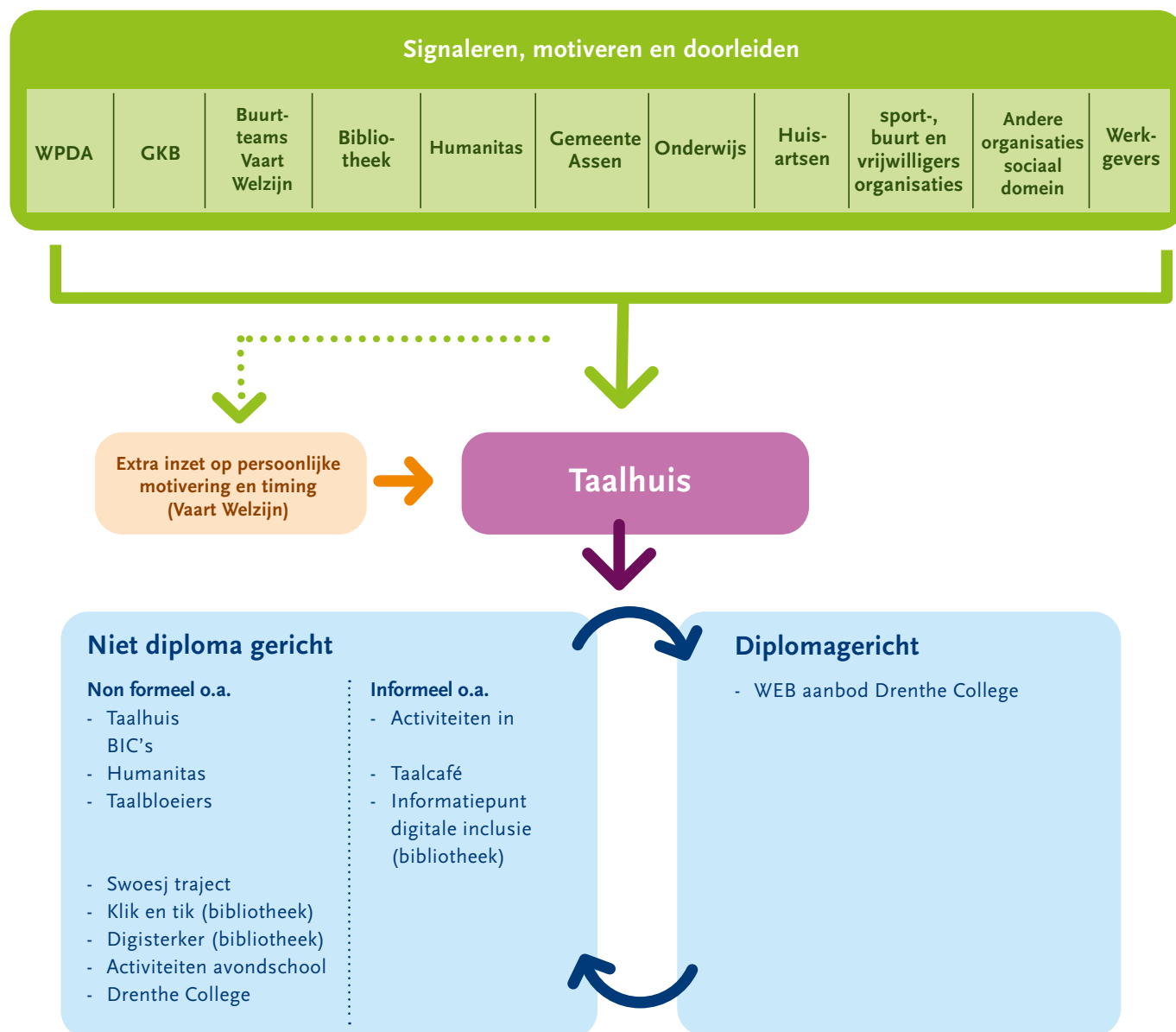
Conclusie: Assen heeft 5 wijken waar hoger dan het landelijk gemiddelde gescoord wordt op meer dan 4 risicofactoren. Onderstaande tabel laat zien dat het gaat om Noorderpark, Assen Oost, Assen Centrum, Lariks en Pittelo.

Hier wonen dus waarschijnlijk veel mensen met lage basisvaardigheden. Het ligt voor de hand om in deze wijken signaleren, werving en aanbod dichterbij te brengen.

	Rangorde		Kenmerken
Wijk 02 Noorderpark	1-2	Meer risicofactoren	meer: 45-plussers, uitkeringen, lagere inkomens, matige gezondheidsscore
Wijk 03 Assen Oost	1-2		meer: 45-plussers, veel uitkeringen, lagere inkomens, matige gezondheidsscore
Wijk 00 Assen Centrum	3-4		meer: 45-plussers, uitkeringen, lagere inkomens, matige gezondheidsscore
Wijk 01 Lariks	3-4		meer: uitkeringen, lagere inkomens, matige gezondheidsscore
Wijk 04 Pittelo	5		meer: niet-Westerse achtergrond, lagere inkomens, matige gezondheidsscore
Wijk 05 Assen West	6-7		meer: 45-plussers, ww- en aow-uitkering
Wijk 99 Buitenwijk	6-7	Minder risicofactoren	meer: 45-plussers, aow-uitkering
Wijk 06 Peelo	8		meer: ww- en bijstandsuitkering
Wijk 07 Marsdijk	9-10		meer: ww- uitkeringen
Wijk 08 Kloosterveen	9-10		meer: ww- uitkeringen

- 2 Rapportage Risico's laaggeletterdheid voor een gerichte wijkaanpak Assen van Trendbureau Drenthe, juli 2019
- 3 De eerste 8 komen uit het onderzoek 'Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland' St. L&S i.s.m. ROA/Maastricht University, mei 2016. Uit recent onderzoek blijkt dat de helft van de mensen in schulden laaggeletterd zijn, daarom is 'schulden' als negende risicofactor toegevoegd. De cijfers behorend bij de risicofactoren voor Assen zijn afkomstig van Trendbureau Drenthe (op basis van cijfers van het CBS, GGD, LISA of gemeente).

Bijlage 2 Schema Asser aanpak laaggeletterdheid

Bijlage 3 Cijfers aanpak 2017 t/m 2019

	2017 + 2018	2019	2017 t/m 2019
Aantal getrainde vrijwilligers	71	50	121
Aantal trainingen 'herkennen en doorverwijzen'	14 trainingen	11 trainingen	25 trainingen
Aantal getrainde professionals	a 15 deelnemers: 210	a 15 deelnemers: 165	a 15 deelnemers: 375
Aantal bereikte personen Taalhuis (intakegesprek)	(Vanaf juni 2017): 159	81	240
Aantal gestarte trajecten Taalhuis Verhouding NT1/ NT2*: Gemiddelde duur traject: 1,5 jaar tot 1 jaar Reden beëindiging trajecten (schatting): - geen tijd meer/ andere prioriteiten: plm 20% - genoeg ondersteuning gehad/ doel gehaald: plm 80% - uitval omdat het niet bevalt: nauwelijks	(Vanaf juni) 2017: 125 29% resp 71%	54 13% resp 87%	179
Aantal gestarte trajecten WEB Drenthe College verhouding NT1 / NT2 eind 2019: 22% resp. 78% duur WEB traject 1- max 3 jaar Reden beëindiging trajecten (schatting): Conform onderwijsovereenkomst: Plm 85% Voortijdig stoppen om persoonlijke redenen: plm 15%	95 (incl 2016)	62	157
Totaal aantal gestarte trajecten Taalhuis + WEB**	220	116	336
Aantal taalambassadeurs	1	0	1
Aantal bijeenkomsten/ symposia etc oa ihkv jaarlijkse Week Alfabetisering	1	3	4
Aantal locaties voor taalhuis -spreekuur in de wijk	1	0	1

Bron: Registratie Taalhuis en Drenthecollege. Dubbelingen mogelijk

* NT1: Nederlands als moedertaal, NT2 : Nederlands als vreemde taal

** Exclusief trajecten overige organisaties zoals Humanitas, Vluchtelingenwerk, Vlucht Voorwaarts, St Lemat etc

Bijlage 4 Beoogde resultaten vervolgaanpak 2020 t/m 2022

	2020	2021	2022
Verbreiding signalering	5 extra organisaties in sociaal domein gaan signaleren Borgen structureel signalering door gemeente, welzijnsorganisatie, WPDA en GKB Communicatietraject met werkgevers	10 extra organisaties in sociaal domein gaan signaleren substantieel aantal doorleidingen vanuit gemeente, welzijnsorganisatie, WPDA en GKB evt vervolg inzet op werkgevers	Alle belangrijke organisaties in sociaal domein signaleren substantieel aantal doorleidingen vanuit gemeente, welzijnsorganisatie, WPDA en GKB
Inzet ervaringsdeskundigheid	Werven en opleiden 7-10 taalambassadeurs uit doelgroep ihkv landelijke pilot	Inzet taalambassadeurs op diverse manieren oa in de wijken	Inzet taalambassadeurs op diverse manieren oa in de wijken
Dekkend aanbod	Omzetten web aanbod naar diplomagericht	Eerste diploma-uitreikingen basisvaardigheden	Dekkend aanbod met mogelijkheden voor maatwerk en vervolgstappen. Taal, rekenen, combi met digitaal (Formeel, non formeel, informeel)
Totaal aantal nieuwe deelnemers aan een traject	100	100	100
> Waarbinnen Laaggeletterden in armoede en schulden	Werkafspraken ketensamenwerking 20	Toegespitst lesmateriaal 20	20
> Waarbinnen Laagtaalvaardige ouders	Werkafspraken ketensamenwerking 20	Toegespitst lesmateriaal 20	20
> Waarbinnen Jongeren met lage basisvaardigheden	Ervaring opdoen met Pilot avondschoon streefgetal 30	30	30
Percentage deelnemers dat tevreden is over het geboden traject*	70%	70%	70%
Percentage deelnemers dat aangeeft taal beter te kunnen toepassen in het dagelijks leven (meer zelfvertrouwen)*	70%	70%	70%

	2020	2021	2022
Percentage deelnemers dat meer sociale inclusie ervaart (betere plek in de samenleving)*	50%	50%	50%
Percentage deelnemers dat binnen zijn traject een niveauverhoging realiseert *	50%	50%	50%
Begrijpelijke taal gebruiken door diverse instanties	Herschrijven beschikkingen Jeugdhulp en Wmo Aanpassen website Taaltrainingen voor medewerkers met publiekscontacten	Herschrijven standaardbrieven	Taaltrainingen begrijpelijk en klantvriendelijk schrijven

* Onder voorbehoud van de opzet van de verplichte landelijke monitor en de haalbaarheid eventueel aanvullend hierop ook zelf deze metingen te doen.

Bijlage 5 Financiële terugblik en meerjarenbegroting vervolgaanpak 2020 t/m 2022

Financiële terugblik

Rijksmiddelen WEB	Ontvangen	Realisatie	Vershil
2017	185.169	185.169	
2018	200.099	196.861	3.238
2019	203.406	202.629	777
Totaal	588.674	584.659	4.015 (schuift door naar 2020)

Experimenteermiddelen sociaal domein Gemeente Assen	Ontvangen	Realisatie	Vershil
2018	75.000	14.437	60.563
2019	75.000	94.881	-19.881
Totaal	150.000	109.318	40.682 (teruggevloeid naar algemene middelen)
Totaal WEB en experimenteermiddelen	738.674	693.977	44.697

Bijlage 5 Financiële terugblik en meerjarenbegroting vervolgaanpak 2020 t/m 2022

Begroting aanpak laaggeletterdheid Assen 2020 - 2022

WEB rijksmiddelen (Wet Educatie Beroepsonderwijs, Geoormerkt)	2020	2021	2022
<i>Lasten</i>			
Taalhuiscoördinator	40.000	40.000	40.000
Aanbod basisvaardigheden (ihkv WEB)	171.542	171.542	171.542
Totale lasten	211.542	211.542	211.542
<i>Dekking</i>			
Rijksmiddelen volwasseneneducatie (WEB)	211.542	211.542	211.542
Totale dekking	211.542	211.542	211.542
Aanvullende middelen			
<i>Lasten</i>			
Taalhuiscoördinator	30.000	30.000	30.000
Activiteitenbudget Taalhuis	25.000	25.000	25.000
Ontwikkelbudget	15.000	15.000	15.000
Kwaliteit en Monitoring	5.000	5.000	5.000
Pilot ervaringsdeskundigen	20.000		
Totale lasten	95.000	75.000	75.000
<i>Dekking</i>			
Expiriteermiddelen Gemeente Assen (Doorloop vanuit 2019)	21.860		
Middelen Onderwijsachterstanden-beleid (OAB), Gemeente Assen	53.140	75.000	75.000
Rijksmiddelen voor pilot ervaringsdeskundigen	20.000		
Totale dekking	95.000	75.000	75.000
TOTAAL			
Totale lasten	306.542	286.542	286.542
Totale dekking	306.542	286.542	286.542

De WEB middelen lopen langs de Arbeidsmarktregio Groningen (centrum-gemeente Groningen). De genoemde WEB bedragen zijn op basis van de Toekenningbeschikking Specifieke uitkering Educatie 2020 van DUO aan Groningen. Bovenop de reguliere WEB middelen ontvangen centrumgemeenten in het kader van de landelijke vervolgaanpak laaggeletterdheid voor hun regierol een bedrag oplopend van 5 miljoen in 2020 tot 7,3 miljoen in 2024. Voor 2020 ontvangt Groningen 158.610 euro. Het aandeel van Assen daarin is 4.975 euro. Inzet gebeurt op basis van een regionaal plan dat onder regie van Groningen wordt opgesteld (planning medio 2020 gereed).

Overige activiteiten en inzet laaggeletterdheid

Dekking vanuit reguliere budgetten diverse organisaties

- Uitvoering non-formele trajecten door vrijwilligers Taalhuis
- Huisvesting taalhuis + toegankelijkheid en aantrekkelijkheid Taalhuis + aanbod digitale vaardigheden (Binnen regulier budget bibliotheek)
- Wijkgerichte aanpak laaggeletterdheid in 5 wijken + persoonsgericht motiveren potentiële deelnemers (binnen regulier/budget welzijnsorganisatie)
- signaleren en doorleiden laaggeletterden door gemeente (loket dienstverlening, team sociaal domein buiten (jeugd/wmo/rmc/leerplicht) + aanbod basisvaardigheden voor interne medewerkers gemeente + eigen dienstverlening eenvoudiger maken door eenvoudige taal (binnen gemeentebegroting)
- signaleren en doorleiden laaggeletterden + eigen dienstverlening eenvoudiger maken door eenvoudige taal door WPDA, GKB, Welzijnsorganisatie (binnen regulier budgetten)